

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ

Факультет історії і права

Кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського

Кафедра державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу

Круглий стіл
до Дня працівника освіти
«Юридична освіта –
майбутній капітал України»

29 вересня 2023 року

Харків

ЗМІСТ

Вітальне слово	4
Ворожбіт-Горбатюк В.В. Пробаційні програми в реалізації прав людини.....	5
Коваленко О.О. Стандарти вищої юридичної освіти як засада формування майбутнього капіталу України.....	8
Шабанов Р.І. Освіта – потенціал майбутнього. Якісна освіта як запорука продуктивної зайнятості	11
Головань Т.Г. Освітні кластери як форма взаємодії у світовому освітньо-науковому середовищі	14
Гоц-Яковлєва О.В. Академічна доброчесність як ключова засада якісної юридичної освіти.....	17
Пономаренко О.М. Концептуальні засади викладання дисциплін приватно-правового циклу при підготовці фахівців у галузі права.....	19
Нечитайленко А.О., Нечитайленко В.А. Про деякі актуальні проблеми науково-методичного забезпечення навчальних дисциплін в закладах юридичної освіти	22
Остапенко О.Г. Роль конституційного права в освітньому процесі	25
Сприндис С.І. Підвищення якості знань студентів як результат проведення реформ у правовій системі держави	28
Янчук Н.Д. Модернізація юридичної освіти в Україні в контексті законопроекту «Про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої професії	30
Кошарновська С.Л. Проблеми реформування юридичної освіти в Україні.....	34
Сорокіна Л.В. Судова влада – правовий аспект	36
Циркуненко О.В. Юридична освіта як елемент репутації закладу/установи	41
Кириленко Б.І. Юридична освіта майбутнього: виклики сьогодення	43
Лиманський П.П. До питання особливостей професійної діяльності науково-педагогічних працівників ЗВО як суб'єктів трудових правовідносин	47
Шапінко В.Г. Роль освітнього процесу в розвитку державної служби	50
Коваленко Т.О. Чи здатна сучасна шкільна програма забезпечити старт якісної юридичної освіти як засади розбудови правової держави: критичний погляд здобувача середньої освіти.....	52

УДК 378.147

<https://orcid.org/0000-0002-0328-7241>

<https://orcid.org/0000-0001-7461-7909>

Нечитайленко Анатолій Олександрович,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
кримінального права і процесу
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди,
кандидат юридичних наук, доцент, адвокат
e-mail: nechitayl@ukr.net

Нечитайленко Віталій Анатолійович
викладач вищої категорії відділення «Правознавство»
Харківського автомобільно-дорожнього фахового коледжу,
кандидат юридичних наук, адвокат
e-mail: nechitaylenko.vitaliy33@gmail.com

ПРО ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН В ЗАКЛАДАХ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

Відомо, що основним завданням юридичної освіти є якісна підготовка фахівців-правознавців для їх подальшої практичної діяльності по суті у всіх державних органах, органах місцевого самоврядування, громадських об'єднаннях, на підприємствах, установах, організаціях. Тобто випускники закладів вищої освіти (надалі – ЗВО) юридичного профілю повинні отримати такий обсяг знань, який би забезпечив їм можливість ефективно працювати на будь-якій посаді й у будь-якому виді юридичної діяльності – адвокатській, нотаріальній, консультативній, публічно-службовій, правоохоронній та ін. А це передбачає засвоєнні ними максимального обсягу юридичних знань, який би дозволив реалізовувати їх по суті у всіх сферах правничої діяльності.

Але, на жаль, в наш час існують певні проблеми в підготовці висококваліфікованих фахівців-юристів. І не випадково вони стали предметом досліджень науковців-правників – С.О.Погрібного [1], І. Шемелинця [2], О.А. Білічака [3], В.М. Сущенко [4], М.Смоковича [5], Н.Д.Янчука [6] та ін. При цьому їх публікації присвячені по суті загальним, глобальним проблемам сучасної юридичної освіти, таким, як необхідність затвердження нових освітніх програм, відповідність освіти викликам сьогодення, врахування зарубіжного досвіду організації юридичного навчального процесу тощо.

Утім, цей процес має вдосконалюватися й у загальноосвітніх навчальних закладах, й закладах передвищої фахової та вищої юридичної освіти. Що ж стосується останніх, то тут саме й слід враховувати, що їх випускники мають бути фахівцями з усіх без винятку галузей юридичних знань, а тому, по

можливості, слід не скорочувати кількість навчальних історико-теоретичних, галузевих, міжгалузевих та спеціальних юридичних дисциплін, а ввести для викладання та засвоєння здобувачами передвищої фахової та вищої освіти ті навчальні дисципліни, які з невідомих причин були виключені з навчального процесу, та здійснити їх належне науково-методичне забезпечення.

Так, в деяких ЗВО видалили з навчального процесу дисципліну «Теорія держави і права», замінивши її навчальною дисципліною «Теорія права», наче юристу зовсім не потрібно знати основні, найбільш загальні закономірності виникнення, існування та розвитку держави, її сутність та ознаки, механізм держави, її форми та функції. Не у всіх юридичних освітніх закладах викладаються такі дисципліни, як «Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні», «Митне право», «Податкове право», «Складання процесуальних документів з адміністративних справ» (а це – найширша сфера правозастосовної діяльності, що включає до себе по суті усі економічні, соціально-культурні та адміністративно-політичні галузі державного управління, і посадові особи центральних та місцевих органів виконавчої влади законодавством наділені правом складати протоколи про адміністративні правопорушення, а деякі – й розглядати такі справи та застосовувати адміністративні стягнення). А ЗВО та фахові заклади передвищої юридичної освіти готують спеціалістів, таки б мовити, «широкого» профілю, і скорочення кількості навчальних дисциплін аж ніяк цьому не сприяє.

Друга проблема, пов'язана з підготовкою фахівців-юристів, – це відсутність в навчальному процесі ЗВО навчальної дисципліни, яка б надавала знань з підготовки проектів нормативно-правових актів, що видаються місцевими органами виконавчої влади (їх посадовими особами), органами місцевого самоврядування, органами недержавних організацій, керівниками підприємств та установ, в яких працюватимуть випускники юридичних ЗВО та факультетів. Адже юридичні служби цих суб'єктів правотворчості мають складати проекти цих актів та візувати їх безпосередньо перед прийняттям. Цю навчальну дисципліну можна назвати «Нормотворча (або правотворча) діяльність в Україні», яка передбачатиме розгляд питань стосовно сутності та видів нормативно-правових актів, що видаються вказаними вище органами та посадовими особами, їх структури, способів викладення елементів правових норм, порядку їх підготовки, прийняття та набуття чинності, характеристики правил юридичної техніки.

Ще одна, як уявляється, не менш суттєва проблема полягає в тому, що деякі навчальні дисципліни не належним чином науково-методично забезпечені. Мається на увазі переш за все відсутність підручників на навчально-методичних посібників, підготовлених науково-педагогічними працівниками кафедр конкретного ЗВО. А це є дуже важливим з огляду на те, що у кожному навчальному закладі юридичної освіти їх Вчені ради затверджують навчальні програми дисциплін, на підставі яких викладачами розробляються робочі програми та силабуси, тематика лекцій, семінарських (або практичних) занять, питання для самостійної роботи здобувачів, питання для модульних контролів знань,

підсумкової атестації. Утім, ці програми можуть містити теми та питання цих тем, які не розглядаються в підручниках чи навчальних посібниках, підготовлених науково-педагогічними працівниками інших навчальних закладів вищої юридичної освіти або написані без пояснень сутності певних понять та термінів, що в них використовуються, без прикладів, посилань на чинне законодавство тощо. Це викликає великі труднощі у засвоєнні здобувачами питань тем, розгляд яких передбачається навчальною та робочою програмою тієї чи іншої дисципліни.

А тому є необхідним, щоб до читання лекцій допускалися тільки ті науково-педагогічні працівники, які підготували підручник чи навчальний посібник, зміст якого повністю відповідав би змісту відповідної навчальної дисципліни. Враховуючи, що останніми роками прийнята і ще буде прийматися велика кількість нормативно-правових актів, норми яких регулюють найрізноманітніші суспільні відносини, покласти на науково-педагогічних працівників обов'язок один раз на три роки готувати другі (пізніше – треті, четверті) виправлені та доповнені видання цих підручників та посібників, в яких би відображалися зміни в чинному законодавстві (у виданнях з галузевих та міжгалузевих дисциплін) і один раз на п'ять років – з історико-теоретичних та спеціальних юридичних дисциплін, на які значно у меншій мірі впливають ці зміни. Це сприяло б, по-перше, успішному засвоєнню здобувачами усіх тем відповідних дисциплін, передбачених навчальними програмами того ЗВО, де вони навчаються, і отримання високих оцінок при підсумковому оцінюванні їх знань; по друге, і це найголовніше, випускники юридичних ЗВО отримають необхідний обсяг знань, який гарантуватиме успішну будь-яку їх практичну діяльність.

Список використаних джерел:

1. С.О. Погрібний. Юридична освіта в Україні: проблеми і перспективи. У зб. статей *«Реформування юридичної освіти: виклики часу»*. До ювілею д.ю.н., проф. Н.С.Кузнецової / Відповід. ред. О.Ф.Кохановська та О.О.Кот. К.: ПрАТ «Юридична практика». 2019. С. 141-151.
2. І. Шемелинець. Що (не) так із правничою освітою в Україні? Перемоги і провали у 2021 році. *Українська правда*. 31 січня 2022 р.
3. О.А. Білічак. Реформування юридичної освіти в Україні: проблеми і виклики. *Освітня аналітика України*. 2019. №3 (7). С.58 – 68.
4. Сущенко В.М. Сучасні проблеми реформування юридичної освіти і науки в Україні. У зб. *Наукові праці Чорноморського національного університету імені Петра Могили*. Серія «Політичні науки. Правознавство». Миколаїв: 2022. Том 69. Випуск 56. С. 184-187.
5. Смокович М. Юридична освіта в умовах дистанційного навчання. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №2. С. 181-184.
6. Янчук Н.Д. Реформа юридичної освіти в Україні: осмислення та перспективи. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. №1-2. С. 313-316.